

УДК 01:004.77]:[050(477):303.4

Ольга Устіннікова,

завідувач відділу наукової підготовки державних бібліографічних покажчиків Книжкової палати України

Дослідження тематичної спрямованості публікацій у періодиці України за розділами УДК

У статті наведено результати дослідження бази даних "Літопис журнальних статей" за 2016 рік із застосуванням наукометричного та бібліометричного методів аналізу.

Ключові слова: бази даних, бібліографічна інформація, бібліометричний аналіз, дослідження, журнали, збірники.

Мета дослідження: відстеження напрямів розвитку вітчизняної науки і техніки на основі тематичного аналізу публікацій у журналах та періодичних і продовжуваних збірниках.

Методи дослідження: наукометричний і бібліометричний аналіз баз даних бібліографічної інформації.

Об'єкт дослідження: база даних "Літопис журнальних статей" за 2016 рік.

Книжковою палатою України у 2016 році випущено 24 номери державного бібліографічного покажчика "Літопис журнальних статей", до яких увійшло 16 438 бібліографічних записів.

Для відображення в "Літопису журнальних статей" відібрано періодичні та продовжувані видання, випущені Національною академією наук України, галузевими національними академіями наук, громадсько-політичними та літературно-художніми журналами загальнодержавного значення, видання органів державної влади.

Відбір видань і публікацій з них для відображення у державному бібліографічному покажчику, складання записів та їхня систематизація здійснювалися на підставі чинних національних стандартів, робочих інструкцій і методичних рекомендацій, розроблених Книжковою палатою України [4; 6; 7; 12; 20].

Бази даних "Літопис журнальних статей" є ідеальним інформаційним масивом для бібліометричного та наукометричного аналізу як періодичних і продовжуваних видань, так і публікацій, оскільки містить повні бібліографічні описи статей, систематизованих за класами Універсальної десятикової класифікації (УДК) [14—19]. Показники бібліометричного аналізу наведено у діагр. 1—11.

У діагр. 1 подано результати аналізу тематичного розподілу записів на публікації з журналів, періодичних та продовжуваних збірників на основі таблиць

УДК. Отримані дані поділено на сектори у відсотках за класами УДК:

0 Загальний відділ — 5,4% загальної кількості. До цього класу увійшов 8881 запис;

1 Філософія. Психологія — 2,11% загальної кількості, або 347 записів;

2 Релігія. Теологія (богослов'я) — 0,32% загальної кількості, або 52 записи;

3 Суспільні науки — 29,61% (друге місце за кількістю публікацій), або 4868 записів;

5 Математика та природничі науки — 13,65% (третє місце за кількістю публікацій), або 2244 записи;

6 Прикладні науки. Медицина. Техніка — 37,59% (найбільша кількість публікацій), 6179 записів;

7 Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Ігри. Спорт — 2,73% загальної кількості, або 448 записів;

8 Мова. Мовознавство. Художня література. Літературознавство — 5,49%, або 902 записи;

9 Географія. Біографії. Історія — 3,1% загальної кількості, або 510 записів.

Для деталізації отриманих результатів було проведено бібліометричний аналіз бібліографічної інформації про публікації у межах класів УДК. Результати наведено у діагр. 2—10.

До класу 0 Загальний відділ увійшли записи про публікації з питань організації наукової роботи, науково-технічної інформації, писемності, інформаційних технологій, бібліографії та бібліотечної справи, журналістики тощо. Індекси цього класу використовуються для систематизації статей загального характеру, що не належать до конкретної галузі.

У діагр. 2 наведено результати аналізу тематичного розподілу публікацій за розділами УДК класу 0 Загальний відділ:

00 Загальні питання науки та культури — 61,82% (549 записів);

01 Бібліографія і бібліографічні покажчики. Каталоги — 1,24% (11 записів);

02 Бібліотечна справа. Бібліотекознавство — 27,14% (241 запис);

030 Універсальні довідкові видання — 0,34% (3 записи);

050 Серіальні видання. Періодика — 0,9% (8 записів);

06 Організації загального типу — 3,04% (27 записів);

070 Газети. Преса. Журналістика — 4,39% (39 записів);

09 Рукописи. Раритети і рідкісні книги — 1,13% (10 записів).

До класу 1 Філософія. Психологія увійшли публікації з історії філософії, сутності предмета, методів, категорій філософії, філософських систем і концепцій (ідеалізму, матеріалізму, соціалістичних учень, уто-

пічного соціалізму, марксизму). З цього класу записів можна отримати інформацію про статті з питань загальної психології, психології окремих видів діяльності, віку та статі, парапсихології, гіпнотизму, навювання, психотехніки, а також окультизму (алхімії, магії, астрології, гороскопів, спиритизму тощо).

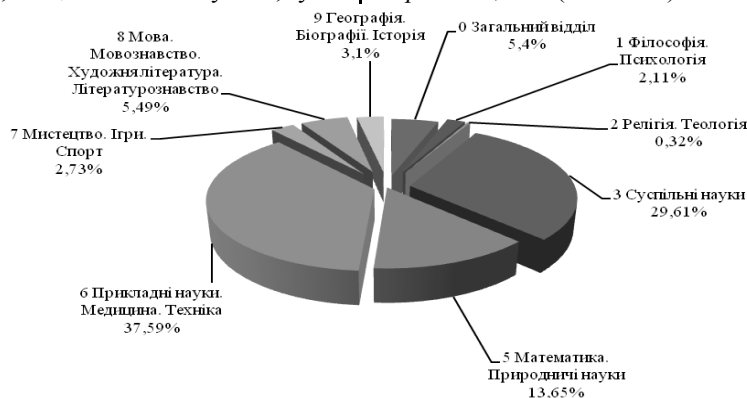
У діагр. 3 наведено результати аналізу тематичного розподілу публікацій за розділами УДК класу 1 Філософія. Психологія:

1/14 Філософія — 14,99% (52 записи);

159.9 Психологія — 80,98% (281 запис);

16 Логіка. Епістемологія. Теорія пізнання. Методологія та логіка науки — 1,44% (5 записів);

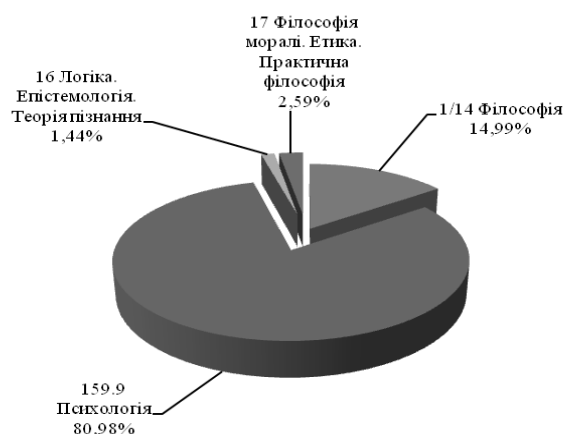
17 Філософія моралі. Етика. Практична філософія — 2,59% (9 записів).

Діагр. 1. Тематичний розподіл публікацій за класами УДК

Діагр. 2. Розподіл публікацій за розділами УДК класу 0 Загальний відділ

Діагр. 3. Розподіл публікацій за розділами УДК класу 1 Філософія. Психологія

До класу 2 *Релігія. Теологія (богослов'я)* вміщено статті з питань теорії, філософії, природи релігії, релігійної практики окремих релігій і релігійних систем від доісторичних до сучасних.

Результати аналізу розподілу публікацій цієї тематики відображено у діагр. 4:

2 *Релігія. Теологія (богослов'я)* — 30,77% (16 записів);

26 *Іудаїзм* — 1,92% (1 запис);

27 *Християнство* — 63,46% (33 записи);

29 *Сучасні духовні рухи* — 3,85% (2 записи).

У класі 3 *Суспільні науки* згруповано матеріали щодо теорії та методології суспільних наук, статистики, демографії, соціології, політики, економіки, права, державного адміністративного управління, військової справи, соціальної допомоги та страхування, освіти та етнографії тощо; результати аналізу тематичного розподілу публікацій наведено у діагр. 5.

До цього класу увійшли такі розділи:

30 *Теорії, методологія та методи суспільних наук. Соціологія* — 0,21% (10 записів);

31 *Демографія. Соціологія. Статистика* — 5,18% (252 записи);

32 *Політика* — 3,96% (193 записи);

33 *Економіка. Економічні науки* — 33,73% (1642 записи);

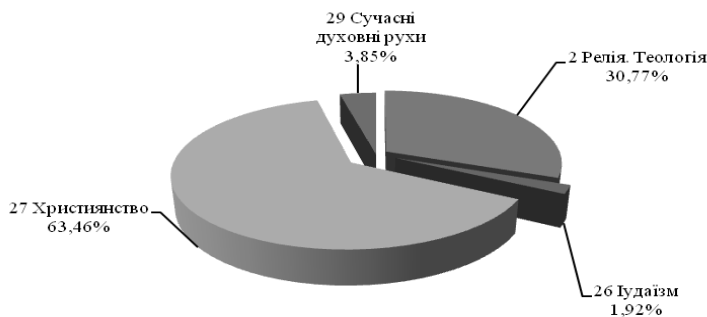
34 *Право. Юриспруденція* — 21,53% (1048 записів);

35 *Державне адміністративне управління. Уряд. Військова справа* — 5,94% (289 записів);

36 *Забезпечення духовних і матеріальних життєвих потреб* — 1,52% (74 записи);

37 *Освіта. Виховання. Навчання. Дозвілля* — 25,82% (1257 записів);

39 *Етнографія. Звичаї. Традиції. Спосіб життя. Фольклор* — 2,12% (103 записи).

Діагр. 4. Розподіл публікацій за розділами УДК класу 2 *Релігія. Теологія (богослов'я)*

Діагр. 5. Розподіл публікацій за розділами УДК класу 3 *Суспільні науки*

Клас 5 *Математика та природничі науки* відображає публікації про наукові галузі, об'єктом вивчення яких є природа, для подальшого практичного використання результатів цих досліджень, а також висвітлює питання теоретичного характеру, дослідження загальних законів фізики, хімії, біології тощо.

У діагр. 6 наведено результати аналізу тематичного розподілу публікацій за розділами УДК класу 5 *Математика та природничі науки*:

502/504 *Наука про навколишнє середовище. Енвіронментологія. Екологія* — 4,68% (105 записів);

51 *Математика* — 21,57% (484 записи);

52 *Астрономія. Астрофізика. Космічні дослідження. Геодезія* — 3,83% (86 записів);

53 *Фізика* — 26,56% (596 записів);

54 *Хімія. Кристалографія. Мінералогія* — 10,38% (233 записи);

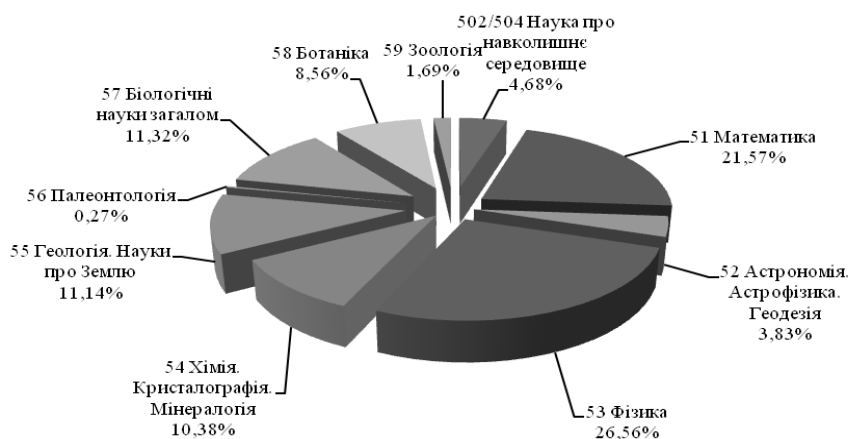
55 *Геологія. Науки про Землю* — 11,14% (250 записів);

56 *Палеонтологія* — 0,27% (6 записів);

57 *Біологічні науки загалом* — 11,32% (254 записи);

58 *Ботаніка* — 8,56% (192 записи);

59 *Зоологія* — 1,69% (38 записів).

Діагр. 6. Розподіл публікацій за розділами УДК класу 5 Математика та природничі науки

Публікації з питань технології різних галузей промисловості, виробничих процесів, конструкції обладнання, роботи транспорту і транспортних засобів, сільського господарства, а також щодо практичного використання загальних законів фізики, хімії, біології тощо для отримання необхідних для життя людини матеріалів і продуктів, використання природних багатств тощо відображено у класі 6 *Прикладні науки. Медицина. Техніка*. Результати аналізу тематичного розподілу наведено у діагр. 7:

- 60 Біотехнологія — 0,13% (8 записів);
- 61 Медичні науки — 43,55% (2691 запис);
- 62 Машинобудування. Техніка загалом — 22,35% (1381 запис);
- 63 Сільське господарство. Лісове господарство. Мисливство. Рибне господарство — 19,39% (1198 записів);
- 64 Домоведення. Домашнє господарство. Комунальне господарство. Служба побуту — 0,24% (15 записів);
- 65 Організація та управління підприємствами зв'язку, транспорту, торгівлі, поліграфії. Бухгалтерська справа, рахівництво. Зв'язок з громадськістю — 5,57% (344 записи);
- 66 Хімічна технологія. Хімічна промисловість і споріднені галузі — 6,52% (403 записи);

67/68 Різні галузі промисловості та ремесла. Легка промисловість загалом — 2,02% (125 записів);

69 Будівельна промисловість. Будівельні матеріали. Будівельно-монтажні роботи — 0,23% (14 записів).

У класі 7 *Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Ігри. Спорт* згруповано публікації з архітектури, проектування споруд у поєднанні їхнього внутрішнього змісту та призначення з мистецтвом зовнішнього оформлення, образотворчого мистецтва, музики, спорту тощо. У діагр. 8 наведено результати аналізу їхнього тематичного розподілу:

7.01/09 Теорія та філософія мистецтва — 9,38% (42 записи);

71 Планування у межах адміністративно-територіальних одиниць. Планування у міській та сільській місцевостях. Ландшафти, парки. Сади — 2,01% (9 записів);

72 Архітектура — 6,92% (31 запис);

73/76 Образотворче мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво — 34,38% (154 записи);

77 Фотографія, техніка кінематографії та подібні процеси — 1,12% (5 записів);

78 Музика. Музичні інструменти — 22,99% (103 записи);

79 Видовищні види мистецтва. Розваги. Ігри. Спорт — 23,21% (104 записи).

Діагр. 7. Розподіл публікацій за розділами УДК класу 6 Прикладні науки. Медицина. Техніка

Діагр. 8. Розподіл публікацій за розділами УДК класу 7 Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Гри. Спорт

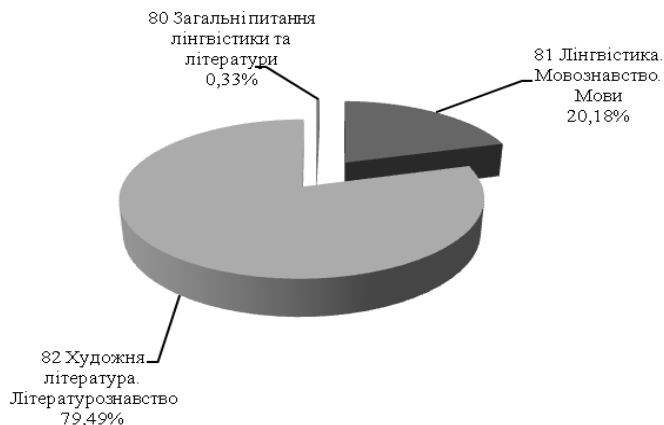
У діагр. 9 наведено результати аналізу тематичного розподілу публікацій за розділами УДК класу 8 Мова. Мовознавство. Художня література. Літературознавство:

- 80 Загальні питання лінгвістики та літератури. Філологія — 0,33% (3 записи);
- 81 Лінгвістика. Мовознавство. Мови — 20,18% (182 записи);
- 82 Художня література. Літературознавство — 79,49% (717 записів).

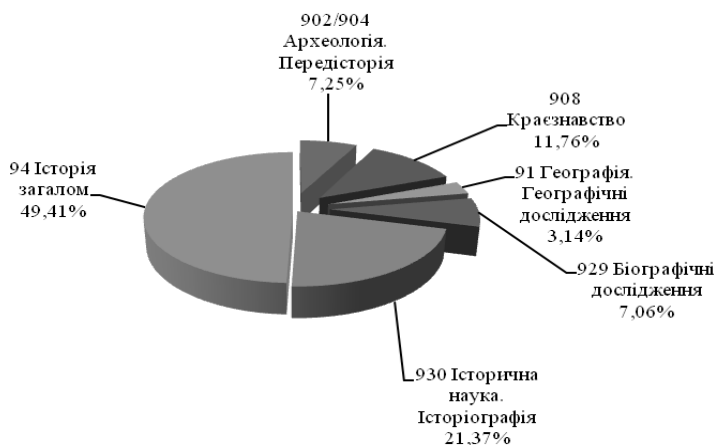
У класі 9 Географія. Біографії. Історія подано опис матеріалів з питань археології, географічних,

історичних наук тощо. Результати аналізу тематичного розподілу публікацій відображено у діагр. 10:

- 902/904 Археологія. Передісторія. Археологічні пам'ятки — 7,25% (37 записів);
- 908 Краєзнавство — 11,76% (60 записів);
- 91 Географія. Географічні дослідження Землі та окремих країн — 3,14% (16 записів);
- 929 Біографічні та подібні дослідження — 7,06% (36 записів);
- 930 Історична наука. Історіографія. Допоміжні історичні дисципліни — 21,37% (109 записи)
- 94 Історія загалом — 49,41% (252 записи).

Діагр. 9. Розподіл публікацій за підрозділами УДК класу 8 Мова. Мовознавство. Художня література. Літературознавство

Діагр. 10. Розподіл публікацій за підрозділами УДК класу 9 Географія. Біографії. Історія

Комплексний аналіз публікацій дає можливість визначити основні напрями наукових досліджень: найбільшою кількістю видань представлено клас *6 Прикладні науки. Медицина. Техніка* — 6179 записів, найменше документів зафіксовано у класі *2 Релігія. Теологія (богослов'я)* — 52 записи. Найбільшу кількість матеріалів класу *0 Загальний відділ* присвячено загальним питанням науки та культури — 549 записів, що становить 61,82% загальної кількості публікацій, зареєстрованих у цьому класі, найменшим числом представлено розділ *030 Універсальні довідкові видання* — 3 записи, або 0,34%.

У класі *1 Філософія. Психологія* найбільшим розділом є *159.9 Психологія* — 80,98% (281 запис), найменшим — *16 Логіка. Епістемологія. Теорія пізнання. Методологія та логіка науки* — 1,44% (5 записів).

У класі *2 Релігія. Теологія (богослов'я)* найбільшу кількість публікацій зафіксовано у розділі *27 Християнство* — 33 записи, або 63,46%. Кількість публікацій про інші релігійні течії — 19 записів.

Друге місце за кількістю публікацій у періодичних і продовжуваних виданнях традиційно посідає клас *3 Суспільні науки*, матеріали якого розподілено так: найбільшу кількість публікацій представлено у розділі *33 Економіка. Економічні науки* — 33,73% (1642 записи), найменшу — 10 записів, або 0,21%, — зафіксовано у розділі *30 Теорії, методологія та методи суспільних наук*.

Кількість записів класу *5 Математика та природничі науки* демонструє пріоритет публікацій з фізики (*розділ 53*) — 26,56% (596 записів), найменше публікацій зареєстровано у розділі *56 Палеонтологія* — 6 записів, що становить 0,27% загальної кількості записів класу.

Аналіз найбільшого за кількістю записів класу *6 Прикладні науки. Медицина. Техніка* свідчить, що пріоритетом наукових досліджень є медичні науки. Розділ *61 Медичні науки* представлено більшістю публікацій — 43,55% (2691 запис), найменше записів зареєстровано у розділі *60 Біотехнологія* — лише 8, що становить 0,13%.

У класі *7 Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Ігри. Спорт* найбільшу кількість публікацій зафіксовано у розділі *73/76 Образотворче мис-*

тецтво. Декоративно-прикладне мистецтво — 34,38% (154 записи), найменшу — у розділі *77 Фотографія, техніка кінематографії та подібні процеси* — 1,12% (5 записів).

Клас *8 Мова. Мовознавство. Художня література. Літературознавство* представлено трьома розділами, найбільший з яких *82 Художня література. Літературознавство* — 717 записів, або 79,49% загальної кількості записів у класі.

Аналіз класу *9 Географія. Біографії. Історія* продемонстрував, що пріоритетними є публікації результатів наукових досліджень розділу *94 Історія загалом* — 49,41% (252 записи), найменшою кількістю видань представлено розділ *91 Географія. Географічні дослідження Землі та окремих країн* — 3,14% (16 записів).

Для виявлення пріоритетних напрямів наукових досліджень в Україні проведено порівняльний аналіз кількості публікацій за розділами УДК; дані наведено у діагр. 11.

Зокрема, найбільшу кількість публікацій зафіксовано у розділі *61 Медичні науки* — 2691 запис, або 16,37%. Друге місце посідає розділ *33 Економіка. Економічні науки* з 1642 публікаціями, що становить 9,99%. Наступним за кількістю записів є розділ *62 Машинобудування* — 1381 запис, або 8,4%. Проблемам освіти та виховання у розділі *37 Освіта. Виховання. Навчання. Дозвілля* присвячено 1257 публікацій, або 7,65%. На четвертому місці — розділ *63 Сільське господарство. Лісове господарство* — 1198 записів, або 7,29%. Розділ *34 Право. Юриспруденція* — 1048 записів, або 6,38%. У "Літописі журнальних статей" за 2016 рік ці шість розділів становлять понад половину всіх записів — 9217, інші розділи загалом налічують 7221 запис, або 43,93%.

Результати порівняльного аналізу кількості публікацій за розділами УДК у "Літописі журнальних статей" за 2016 рік уможливають *висновок*: пріоритетним напрямом досліджень в Україні є суспільствознавство, а саме: економіка, освіта, юриспруденція. Серед природничих досліджень найбільшу кількість публікацій присвячено медицині та сільському господарству. Лідером серед публікацій у галузі технічних знань є машинобудування.

Діагр. 11. Розподіл публікацій за розділами УДК

Список використаної літератури

1. Багрич М. Державна реєстрація друку / М. Багрич // Державна бібліографія на Україні (1922—1962). — 1962. — Вип. 1. — С. 31—34.
2. Бубнова Т. Державний бібліографічний покажчик "Літопис журнальних статей" у системі соціальних комунікацій / Тетяна Бубнова, Неля Кузьміна, Інна Пугач // Вісник Книжкової палати. — 2010. — № 5. — С. 19—23.
3. Гуцол Г. Документально-інформаційні потоки Книжкової палати України імені Івана Федорова: характеристика, стан і перспективи / Галина Гуцол // Вісник Книжкової палати. — 2005. — № 5. — С. 31—35.
4. Добір журналів, періодичних (продовжуваних) збірників та матеріалів з них для відображення в ДБІ України "Літопис журнальних статей": інструкція / Кн. палата України; відп. викон. О. В. Виноградова. — Київ, 2002. — [10] арк.
5. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках: ДСТУ 7152:2010. — Чинний від 01.10.2010. — Вперше [зі скасуванням ГОСТ 7.5-88; чинний від 01.10.2010]. — Київ: Держспоживстандарт України, 2010. — 18 с. — (Інформація та документація).
6. Издания. Государственные библиографические указатели. Общие требования: ГОСТ 7.61—90. — Дата введения 01.01.91. — Москва: Изд-во стандартов, 1990. — 13 с. — (Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу).
7. Індексвання документів. Загальні вимоги до систематизації та предметизації: ДСТУ ГОСТ 7.59:2003 (ГОСТ 7.59-2003 (ИСО 5963-85), IDT). — [Чинний від 2004—07—01]. — Київ, 2004. — [12] с. окр. паг. — (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).
8. Методичні рекомендації щодо підготовки та редагування бібліографічних посібників у виданнях / [уклад.: П. М. Сенько, О. М. Устіннікова]; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — Київ: Кн. палата України, 2013. — 70 с.
9. Парпалій С. Розвиток поточної бібліографічної інформації / Світлана Парпалій // Вісник Книжкової палати. — 1998. — № 2. — С. 8—10.
10. Про обов'язковий примірник документів: закон України від 9 квіт. 1999 р. № 595-XIV // Урядовий кур'єр. — 1999. — 13 трав.
11. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: закон України від 11 липня 2001 р. № 2623-III // Офіційний вісник України. — 2001. — № 31. — С. 54.
12. Розташування бібліографічних записів у бібліографічних покажчиках на основі Універсальної десятикової класифікації: таблиці класифікації / підгот. О. М. Устіннікова. — Київ: Кн. палата України, 2013. — 29 с.
13. Сенченко Н. М. Книжкова палата України. Становлення державної бібліографії / Н. М. Сенченко. — Київ: Кн. палата України, 1999. — 114 с.
14. Універсальна десятикова класифікація (УДК): Основна таблиця. 0/3 Загальний відділ. Філософія. Психологія. Релігія. Суспільні науки / [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.]; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ: Кн. палата України ім. Івана Федорова, 2008. — 383 с.
15. Універсальна десятикова класифікація (УДК): Основна таблиця. 5 Математика та природничі науки. 60 Біотехнологія. 61 Медичні науки / [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.]; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ: Кн. палата України ім. Івана Федорова, 2008. — 419 с.
16. Універсальна десятикова класифікація (УДК): Основна таблиця. 62 Машинобудування. Техніка в цілому / [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.]; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ: Кн. палата України ім. Івана Федорова, 2008. — 303 с.
17. Універсальна десятикова класифікація (УДК): Основна таблиця. 63/65 Сільське, лісове, рибне та мисливське господарство. Комунально-побутове господарство. Організація виробництва, торгівлі, транспорту, зв'язку, поліграфії. Бухгалтерія. Реклама / [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.]; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ: Кн. палата України, 2011. — 151 с.
18. Універсальна десятикова класифікація (УДК): Основна таблиця. 66/69 Хімічна технологія. Хімічна промисловість. Різні галузі промисловості та ремесла. Будівельна промисловість / [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.]; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ: Кн. палата України, 2012. — 263 с.
19. Універсальна десятикова класифікація (УДК): Основна таблиця. 7/9 Мистецтво. Ігри. Спорт. Мовознавство. Художня література. Літературознавство. Географія. Історія / [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.]; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ: Кн. палата України, 2011. — 147 с.
20. Універсальна десятикова класифікація. Структура, правила ведення та індексування (ГОСТ 7.90—2007, MOD): ДСТУ 6096:2009. — [Чинний від 2009—07—01]. — Київ: Держспоживстандарт України, 2009. — III, III, 21, [1] с.: табл.; 29 см. — (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).
21. Устіннікова О. Біля витоків державної бібліографії: (до 85-річчя "Літопису українського друку") / Ольга Устіннікова, Ніна Палащина // Вісник Книжкової палати. — 2009. — № 12. — С. 26—29.
22. Устіннікова О. Державні поточні бібліографічні покажчики як безоплатна реклама видавничої продукції / Ольга Устіннікова, Раїса Красій // Вісник Книжкової палати. — 2007. — № 7. — С. 12—13.
23. Устіннікова О. Інформаційний ресурс української журнальної періодики (за матеріалами державного бібліографічного покажчика "Літопис журнальних статей" 2014 р.) // Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 10. — С. 3—8.
24. Устіннікова О. Інформаційний ресурс української журнальної періодики: (за матеріалами держ. бібліогр. покажчика "Літопис журнальних статей" 2015 р.) / Ольга Устіннікова, Олена Ключніченко // Вісник Книжкової палати. — 2016. — № 4. — С. 22—26.

В статті приведені результати дослідження бази даних "Літопис журнальних статей" за 2016 год з применением библиометрического метода анализа.

Results of researching of database "Journal article chronicle" (2016) with help bibliometrical method are described in the article.

Надійшла до редакції 15 березня 2017 року